

TRGOVINA LJUDIMA – UTICAJ I POSLEDICE PO LJUDSKA PRAVA

REZIME: Trgovina ljudima je jedan od najvećih međunarodnih problema. Poslednjih godina ova pojava dosegla je alarmantne razmere. Pažnju javnosti je skrenula brzim širenjem i adaptacijom na različim prostorima, kako u ekonomski razvijenim zemljama, tako i u siromašnim područjima. Definisanjem ove društvene pojave u Protokolu UN, do sada najznačajnijem međunarodnom aktu u ovoj oblasti, dat je odličan temelj za određenje iste u nacionalnim zakonodavstvima, što je u Republici Srbiji i učinjeno 2003. godine usvajanjem izmena i dopuna Krivičnog zakona RS. Trgovina ljudima predstavlja grubo kršenje ljudskih prava, pa bi zbog toga trebalo da bude prepoznatljiva i kao najekstremniji oblik povrede ljudskih prava, jer dolazi do povreda čak i elementarnih ljudskih prava. Aspekt ljudskih prava sve više dobija na značaju kako u nacionalnim okvirima, tako i u aktima na međunarodnom nivou. Države moraju jačati svoje institucije i kreirati adekvatne zakonske propise, jer na taj način je moguće uspešno reagovati na delatnosti ovog globalnog fenomena. Isto tako, intenziviranje međunarodne saradnje u cilju suzbijanja trgovine ljudima jeste imperativ, jer neophodno je dobro organizovano i spremno suprotstavljanje jednom od najtežih pojava oblika organizovanog kriminala.

Ključne reči: trgovina ljudima, ljudska prava, međunarodni i nacionalni akti, međunarodne organizacije

National Geographic procenjuje da ukupan broj žrtava trgovine ljudima danas iznosi oko 27 miliona. To znači da u ovo moderno doba imamo više ljudi u ropstvu, nego što ih je odvezeno iz Afrike tokom 400 godina transatlantske trgovine robovima.³

¹ Asistent na Pravnom fakultetu za privredu i pravosuđe, Univezitet Privredna akademija, Novi Sad

² Docent na Pravnom fakultetu za privredu i pravosuđe, Univezitet Privredna akademija, Novi Sad

³ <http://www.voanews.com/croatian/archive/2005-11/2005-11-03-voal.cfm?moddate=20...>

UNICEF procenjuje da svake godine oko milion dece biva prodano ili na neke druge načine završava u kriminalnom delovanju. Veruje se da trgovina ljudima najbrže raste u Srednjoj i Istočnoj Evropi, te zemljama bivšeg Sovjetskog Saveza. U Aziji, devojke iz sela u Nepal i Bangladešu, koje su često mlađe od 18 godina, prodaju se u javne kuće u Indiju za oko hiljadu dolara.⁴

Nekoliko stotina hiljada žena, žrtava trgovine ljudima, godišnje stiže u Zapadnu Evropu.⁵

Procenjuje se da je godišnja dobit od trgovine ženama zbog seksualnog iskorišćavanja viša od 12 milijardi američkih dolara.⁶

Centar Ujedinjenih nacija za sprečavanje međunarodnog kriminala procenjuje da je godišnji globalni promet koji se ostvaruje iz ovog oblika kriminala između sedam i osam milijardi američkih dolara, što je konkurentno sa prometom ostvarenim globalnom trgovinom narkoticima.⁷

Iz prethodno navedenih istraživanja i konstatacija, sasvim je evidentno da je trgovina ljudima jedan od najvećih međunarodnih problema. Poslednjih godina ova pojava dosegla je alarmantne ramere. Svake godine, milioni muškaraca, žena i dece širom sveta budu prodani i držani u uslovima jednakim ropstvu. Među njima je veliki broj žena i devojčica, koje su prevarom ili silom odvedene i prodane da rade u prisilnoj prostituciji, ali i muškaraca, čija se radna snaga eksploatiše u fabrikama, građevinskim poslovima i dr.

Trgovina ljudima je složena društvena pojava, ali i jedan od novijih pojava oblika organizovanog kriminala. Pažnju javnosti je skrenula brzim i lakim inkorporisanjem u različitim zemljama, kako siromašnim, tako i ekonomski razvijenim, zatim, zbog velikog broja žrtava, ali i izuzetno teškim posledicama koje ostavlja za sobom.

Stoga, neophodno je prvo definisati pojam trgovine ljudima i uočiti bitna obeležja ove pojave.

Definisanje trgovine ljudima

Do pre izvesnog vremena nije postojala univerzalna definicija trgovine ljudima ni na regionalnom niti na međunarodnom nivou.

Donošenjem Protokola Ujedinjenih nacija za prevenciju, suzbijanje i kažnjavanje trgovine ljudima, posebno ženama i decom⁸ koji dopunjuje Konvenciju

⁴ <http://www.voanews.com/croatian/archive/2005-11/2005-11-03-voal.cfm?moddate=20...>

⁵ http://www.pu-ka.mup.hr/trgovanje_ljudima.html

⁶ http://www.pu-ka.mup.hr/trgovanje_ljudima.html

⁷ Bjelajac, Željko: „Moderno ropstvo“, Beograd, 2008, str. 7

⁸ United Nations Protocol of Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons, especially Women and Children

protiv organizovanog međunarodnog kriminala iz 2000-te godine⁹, definitivno su uspostavljeni međunarodni apsolutni standardi za sve oblike trgovine ljudima.

Prema navedenoj Konvenciji:

- a) Trgovina ljudima podrazumeva regrutaciju, transport, prevoz, smeštaj i prijem osoba putem pretnje ili upotrebe sile, ili putem drugih oblika prinude, otmice, obmane, prevare, zloupotrebe moći nad ranjivim osobama, zatim, davanje ili primanje novca, ili drugih vrsta naknada u cilju postizanja pristanka žrtve na odnos u kom jedna osoba ima kontrolu nad drugom, a sve u cilju eksploatacije.

Eksploatacija podrazumeva najmanje sledeće: eksploataciju drugih osoba u prostituciji ili u ostalim oblicima seksualnog iskorišćavanja, prinudni rad i pružanje usluga, ropstvo ili ponašanje nalik ropstvu, upotrebu ili odstranjivanje telesnih organa.

- b) Pristanak žrtve na eksploataciju, koja je definisana u prethodnoj tački biće irelevantan u slučajevima utvrđenim u istoj tački.
- c) Regrutovanje, transport, prevoz, smeštaj ili prijem dece sa ciljem njihove eksploatacije biće smatrano „trgovinom ljudima“, (čak i ako ove radnje ne uključuju slučajeve utvrđene u tački a.)
- d) Pod terminom „dete“ podrazumeva se svaka osoba mlađa od 18 godina.

Iz ove sveobuhvatne definicije se jasno može sagledati ozbiljnost problema. Naime, seksualna eksploatacija žrtve, nije i jedini oblik eksploatacije. Zatim, nisu samo žene i devojčice potencijalne žrtve. Naprotiv, žrtve mogu biti svi.

Značajna je i konstatacija da trgovina ljudima ne mora imati međunarodno obeležje. Žrtvama se trguje i unutar jedne zemlje, interno, iz jedne regije u drugu.

Prema definiciji Saveta Evrope¹⁰: „Trgovina ženama i prisilna prostitucija podrazumeva svako legalno i ilegalno transportovanje žena, i trgovinu njima, sa ili bez njihovog inicijalnog pristanka, zbog ekonomske dobiti, u svrhu kasnije prisilne prostitucije, prisilnog braka ili drugih oblika prisilne seksualne eksploatacije. Upotreba sile može biti fizička, seksualna ili psihološka i uključuje zastrašivanje i zloupotrebu vlasti i situaciju zavisnosti“.

Ova definicija nije u potpunosti dosegla razmere problema trgovine ljudima, jer je akcenat stavljen samo na trgovinu ženama i to isključivo radi seksualne eksploatacije.

Slična je i definicija trgovine ženama prema GAATW¹¹ (Globalni savez protiv trgovine ženama): „Sva dela i pokušana dela koja su povezana sa vrbovanjem, prevozom unutar ili preko granica, kupovinom, prodajom, transferom, prihvatom ili smeštanjem osobe, upotrebom obmane, prisile (uključujući upotrebu pretnje

⁹ The United Nations Convention against Transnational Organized Crime

¹⁰ Preporuka 1325 o trgovini ženama i prisilnoj prostituciji u državama članicama Saveta Evrope, 1997. godina

¹¹ Global Alliance Against Traffic in Women (GAATW) – Human Rights Standards for the Treatment of trafficked Persons, January, 1999

primene sile ili zloupotrebe vlasti) ili obavezivanje zbog zaduženosti u svrhu plasiranja ili držanja takve osobe, ili zbog plaćanja ili bez njega, u nesvojevoljnom servitutu, u prisilnom ili obavezujućem radu ili u ropstvu sličnim uslovima, u zajednici drugačijoj od one u kojoj je takva osoba živela u vreme originalne obmane, prisile ili obavezivanje zbog zaduženosti“.

Zakonsko rešenje Republike Srbije

Srbija je potpisnica Konvencije Ujedinjenih nacija protiv transnacionalnog organizovanog kriminala, potpisanog u Palermu 2000. godine, međutim, u našem krivičnom zakonodavstvu trgovina ljudima nije postojala kao posebno krivično delo, sve do 2003. godine, kada su usvojene izmene i dopune Krivičnog zakona RS i na osnovu njih uveden član 111b.

Prema našem krivičnom zakonodavstvu: „Ko silom ili pretnjom, dovođenjem u zabludu ili održavanjem u zabludi, zloupotrebom ovlašćenja, poverenja, odnosa zavisnosti ili teških prilika, drugoga: vrbuje, prevozi, prebacuje, predaje, prodaje, kupuje, posreduje u predaji ili prodaji, sakriva ili drži drugo lice, u cilju sticanja neke koristi, eksploatacije njegovog rada, vršenja kriminalne delatnosti, prostitucije ili prosjačenja, upotrebe u pornografske svrhe, radi oduzimanja dela tela za presađivanje ili radi korišćenja u oružanim sukobima, kazniće se zatvorom od 1 do 10 godina.

Ako je delo iz stava 1. ovog člana učinjeno prema više lica, otmicom, pri likom vršenja službene dužnosti, a u okviru kriminalne organizacije, na naročito svirep ili ponižavajući način, ili je nastupila teška telesna povreda, učinilac će se kazniti zatvorom od najmanje 3 godine.

Ako je delo iz stava 1. ovog člana učinjeno prema maloletnom licu, ili je nastupila smrt oštećenog lica, kazniće se zatvorom od najmanje 5 godina.

Za delo iz stava 1. ovog člana učinjeno prema licu koje nije navršilo 14 godina, učinilac će se kazniti kaznom propisanom za to delo i kada nije upotrebio silu, pretnju ili neki od drugih navedenih načina izvršenja.

Faze trgovine ljudima

Iz prethodno navedenih definicija i zakonskih odredbi možemo zaključiti da je trgovina ljudima zločin protiv individue.

Iako trgovina ljudima nesumnjivo ima neuporedivo veće posledice po žene i devojčice i često podrazumeva trgovinu u komercijalne seksualne svrhe, to je mnogo širi fenomen, i globalno, i na području Jugoistočne Evrope.¹²

Trgovina ljudima se najčešće tretira kao problem ilegalne migracije i krijumčarenja (od strane zakonodavstva) ili prostitucije (od strane javnog mnjenja). Međutim, postoje suštinske razlike.

¹² <http://www.atc.org.yu>

Migracija podrazumeva *pristanak* osobe da ode iz zemlje, ali ne podrazumeva prevaru, prisilu, eksploataciju i nasilje.

Krijumčarenje podrazumeva ilegalan ulazak u zemlju, što jeste zločin protiv države, ali ne i zločin protiv osobe, jer postoji *pristanak* osobe da na taj način migrira.

Bitno je naglasiti i razliku između prostitucije i trgovine ženama. Prostitucija može biti uz pristanak, dok se trgovina ženama odnosi pre svega na prinudnu prostituciju, gde devojka nema nikakvu kontrolu nad onim što joj se dešava.¹³

Prva faza procesa trgovine ljudima je regrutovanje – vrbovanje žrtava. Metode vrbovanja su raznolike.

U suštini, većina zajedničkih metoda uključuje:

- individualne „namamljivače“ koji traže zainteresovane devojke po barovima, kafićima, klubovima, diskotekama;
- vrbovanje preko neslužbene mreže porodice i prijatelja;
- oglase koji nude posao ili studiranje u inostranstvu;
- agencije koje nude posao, studije, udaju ili putovanje u inostranstvo;
- lažne udaje.¹⁴

Duga faza je tranzitna faza – prevoz. Tokom putovanja koje može biti sa prelaskom međunarodnih granica, ali i unutar sopstvene zemlje, žrtva može pretrpeti velike zloupotrebe ljudskih prava, fizičko zlostavljanje i ostale krivične delatnosti.¹⁵

Treća je faza destinacije – prihvatanje i tipovi eksploatacije. U ovoj fazi se u potpunosti realizuje eksploatacija. Nakon ulaska u zemlju krajnjeg odredišta, žrtve shvataju da im se život odvija faktički u ropskim uslovima.

„Radni uslovi“ trafikovanih žena u seks-industriji su često brutalni. Mnoge su prisiljene da imaju seksualne odnose sa 15–20 mušterija dnevno. Izložene su sidi ili drugim bolestima i infekcijama, koje se prenose seksualnim putem. Trgovci često koriste drogu i zavisnost od droge kao metod kontrolisanja žena i osiguravanja njihove stalne poslušnosti.¹⁶

Sledeća je faza kontrole i eksploatacije žrtava. Mehanizmi kontrole žrtava su: obavezivanje zbog zaduženosti (preuveličani troškovi koji su pretrpljeni dovođenjem žrtve u zemlju krajnjeg odredišta), izolacija žrtve (oduzimanje identifikacionih ili putnih isprava), upotreba nasilja i zastrašivanja, upotreba i pretnja nasiljem protiv porodice žrtve, psihološko zarobljavanje i tortura.

¹³ <http://www.atc.org.yu>

¹⁴ Bjelajac, Željko: „Trgovina ljudima – uzroci i posledice“, Beograd, 2005, str. 139

¹⁵ Bjelajac, Željko: „Trgovina ljudima – uzroci i posledice“, Beograd, 2005, str. 143

¹⁶ <http://www.atc.org.yu>

Trgovina ljudima – grubo kršenje ljudskih prava

Trgovina ljudima je jedan od najgorih zločina našeg doba, jer se trguje ljudskim bićima, čime se čini neprocenjiva povreda ljudskih prava. Muškarci su najčešće žrtve zbog prinudnog rada, žene zbog prostitucije, a deca zbog prosjačenja i prodaje porodicama bez dece. I muškarci i žene i deca mogu biti žrtve trgovine ljudskim organima.

Trgovina ljudima predstavlja međunarodni organizovani kriminalni fenomen koji ima teške posledice na sigurnost, boljitak i ljudska prava žrtava. Trgovina ljudima predstavlja grubo kršenje ljudskih prava, pa bi zbog toga trebalo da bude prepoznatljiva i kao najekstremniji oblik povrede ljudskih prava. Žrtvama trgovine ljudima uskraćuje se pravo na:

- život, rad i obrazovanje
- dostojanstvo
- sigurnost
- pravo na jednakost
- pravo na slobodu kretanja
- pravo na zdravlje
- pravo na odlučivanje i izbor.

Trgovina ljudima, naročito u pogledu seksualne eksploatacije, predstavlja visoko profitabilnu, nisko rizičnu kriminalnu aktivnost, koja uništava kvalitet života njenih žrtava. Taj zločin podrazumeva savremeno porobljavanje permanentno izloženih žena i devojaka. U većini slučajeva nivo fizičkog i psihičkog oštećenja nanetog žrtvama trgovine ljudima, tako je ozbiljan i trajan, da uopšte nije moguće medicinski iznova izbalansirati i osposobiti žrtve do kvalitetnog nivoa fizičkog i mentalnog zdravlja.¹⁷

Trgovina ljudima, posebno ženama i decom, oštro je osuđena od strane međunarodne zajednice kao nedopustivo i ozbiljno kršenje ljudskih prava, oblik „modernog ropstva“, i poseban oblik nasilja nad ženama.

Pristup trgovini ljudima sa stanovišta ljudskih prava definiše ovu trgovinu, pre svega, kao kršenje individualnih ljudskih prava, dok je narušavanje državnih interesa od sekundarne važnosti.¹⁸

Potrebno je staviti akcenat na prava i potrebe trafikovanih osoba, i na obavezu države da obezbedi podršku i pravnu pomoć žrtvama. U duhu zaštite žrtava trgovine ljudima treba izraditi strategije i inicijative protiv ovog oblika organizovanog kriminala, kao i adekvatna zakonska rešenja. Aspekt ljudskih prava sve više dobija na značaju kako u nacionalnim okvirima, tako i u aktima na međunarodnom nivou. Pravo na slobodu, na dostojanstvo i bezbednost, pravo na život bez ropstva, pravo da se sa pojedincem postupa bez surovosti i humano, razna

¹⁷ Bjelajac, Željko: „Moderno ropstvo“, Beograd, 2008, str. 41

¹⁸ <http://www.atc.org.yu>

ekonomska i socijalna prava, prava deteta, nalaze se među ljudskim pravima koja su uskraćena žrtvama trgovine ljudima.

Svaka država treba da ima svoju preventivnu strategiju u okviru koje će uvrstiti i razraditi svaki mogući uzrok trgovine ljudima. Isto tako, države moraju jačati svoje institucije i kreirati adekvatne zakonske propise, jer na taj način je moguće uspešno reagovati na delatnosti trgovaca ljudima, i efikasnije se suprotstaviti profitiranju eksploatacijom ljudskih bića.

Na zakonodavnom nivou, države moraju da garantuju adekvatnost državnih i lokalnih zakona po pitanju prevencije trgovine ljudima, krivičnog gonjenja trgovaca i zaštite žrtava. Uz to, policajcima, tužiocima, sudijama i drugim službenicima državnih institucija neophodna je obuka kako bi mogli da prepoznaju i potpunije razumeju ovaj složeni fenomen.¹⁹

Pored prethodno navedenog, neophodna je adekvatna informisanost javnosti i da se borba protiv trgovine ljudima vodi naporima obrazovnih ustanova, zdravstvenih i socijalnih službi, političkih struktura, državnih institucija i rukovodstva svake države.

Visoki komesarijat za ljudska prava Ujedinjenih nacija je 2002. godine usvojio „Preporuke principa i smernica o ljudskim pravima i trgovini ljudima“. Po rečima Meri Robinson, Visokog komesara za ljudska prava, navedeni dokumenti su izrađeni da bi obezbedili praktične smernice politike, zasnovane na pravu, u prevenciji trgovine ljudima i zaštiti žrtava trgovine. Njihova svrha je da se unaprede i olakšaju perspektive uvođenja ljudskih prava u nacionalne, regionalne i međunarodne zakone protiv trgovine ljudima, u politiku i intervencije.

U okviru Principa o ljudskim pravima i trgovini ljudima, ljudska prava ističu se kao prioritet: „Ljudska prava lica, koja su bila predmet trgovine, će biti u središtu svih napora u sprečavanju i borbi protiv trgovine ljudima, te zaštititi, pomoći i obeštećenju žrtava“²⁰

Zatim, ističe se neophodnost usvajanja adekvatnih strategija u cilju sprečavanja trgovine ljudima. U tom smislu, svaka država treba da preduzme neophodne korake. Isto tako, države treba da obezbede da sva lica koja su bila predmet trgovine ljudima budu zaštićena i da im se pruži sva neophodna pomoć.

Na kraju, potrebno je da države u okviru svojih krivičnih propisa odrede trgovinu ljudima kao posebno krivično delo, da se efikasno vrši krivično gonjenje i sudsko rešavanje istog, i na kraju da se primene sankcije na lica koja se smatraju odgovornim, a žrtvama pruži maksimalna moralna i materijalna podrška.

U okviru Smernica o ljudskim pravima i trgovini ljudima, u prvoj tački istaknuta je *Promocija i zaštita ljudskih prava*: „...Prema tome, od suštinske je

¹⁹ <http://www.atc.org.yu>

²⁰ Preporuke principa o ljudskim pravima i trgovini ljudima, Visoki komesarijat za ljudska prava UN, 2002. godina

važnosti da ljudska prava budu u centru svih mera, koje se preduzimaju u cilju sprečavanja i zaustavljanja trgovine ljudima...“²¹

Druga smernica odnosi se na *Identifikovanje žrtava trgovine i trgovaca ljudima*: „... Propust tačnog identifikovanja lica s kojima se trgovalo će verovatno biti uzrok daljeg kršenja njegovih ljudskih prava. Zbog toga, države imaju obavezu da obezbede da je takvo identifikovanje moguće i da se ono događa. Države su takođe obavezne da identifikuju trgovce ljudima, uključujući i one koji su uključeni u kontrolu i eksploataciju lica sa kojima se trguje.“²²

Treća smernica naglašava da svaka strategija protiv trgovine ljudima mora biti zasnovana na tačnim i aktuelnim informacijama, iskustvima i analizi. Isto tako, istaknuta je uloga medija u podizanju svesti javnosti o fenomenu trgovine ljudima.

Smernica broj 4.: „Nedostatak posebnog i odgovarajućeg zakonodavstva o trgovini ljudima na nacionalnim nivoima je identifikovano kao najveća prepreka u borbi protiv trgovine ljudima“²³ Jasno je da adekvatan pravni okvir usklađen sa međunarodnim standardima igra važnu ulogu u prevenciji ove pojave, i da je uslov izrade procedura i uspostavljanja saradnje na nacionalnim i regionalnim nivoima.

U skladu sa prethodnom, peta smernica ukazuje na neophodnost adekvatnog odgovora organa koji sprovode zakon, jer je do sada u svim regionima sveta samo nekoliko trgovaca uhvaćeno. Posebno je bitno istaći da delatnost ovih organa najviše zavisi od saradnje lica koja su bila predmet trgovine ili drugih svedoka, a pri tome uspešna saradnja uslovljena je poverenjem koje građani imaju u policiju i sudski sistem. „Bezbednost lica koja su bila predmet trgovine i osetljivost prema njima, treba da bude glavni zahtev za službenike koji sprovode zakon“.²⁴

Na prethodno navedeno, jasno je nadovezana šesta smernica: „... Krug trgovine ljudima ne može da bude razbijen bez obraćanja pažnje na prava i potrebe onih koji su bili predmet trgovine“.²⁵

Sedma smernica je orijentisana na sprečavanje trgovine ljudima i sa tim u vezi države i nevladine organizacije treba da razmotre sve razloge i uzroke ove pojave, uzimajući u obzir nejednakost ljudi, siromaštvo i sve oblike diskriminacije i predrasude.

²¹ Smernice o ljudskim pravima i trgovini ljudima, Visoki komesarijat za ljudska prava UN, 2002. godina

²² Smernice o ljudskim pravima i trgovini ljudima, Visoki komesarijat za ljudska prava UN, 2002. godina

²³ Smernice o ljudskim pravima i trgovini ljudima, Visoki komesarijat za ljudska prava UN, 2002. godina

²⁴ Smernice o ljudskim pravima i trgovini ljudima, Visoki komesarijat za ljudska prava UN, 2002. godina

²⁵ Smernice o ljudskim pravima i trgovini ljudima, Visoki komesarijat za ljudska prava UN, 2002. godina

Smernica broj osam bavi se pitanjem posebnih mera zaštite i pomoći deci žrtava trgovine ljudima: „...Najveći interes deteta mora da bude od prioritnog značaja u svim akcijama koje se tiču dece žrtava trgovine ljudima, bilo da ih preduzimaju javne ili privatne institucije socijalne zaštite, sudovi, administrativne vlasti ili legislativna tela. Deca žrtve trgovine treba da dobiju odgovarajuću podršku i zaštitu s posebnim obzirom na njihova specijalna prava i potrebe.“²⁶

Sve žrtve trgovine imaju međunarodno priznato pravo na odgovarajući pravni lek. Međutim, često lica čija su ljudska prava grubo povređena nemaju saznanja o mogućnostima i postupcima za dobijanje pravnog leka, uključujući i odštetu za trgovinu i eksploataciju u vezi sa njom. Stoga se u devetoj smernici ističe da je neophodno pružiti tim licima neophodnu pravnu i drugu materijalnu pomoć i učiniti je dostupnom u svakom trenutku.

Deseta smernica bavi se pitanjem obaveza mirovnih snaga, civilne policije, humanitarnog i diplomatskog osoblja. Naime, državne i nevladine organizacije su odgovorne za akcije onih koji rade pod njihovom odgovornošću i zbog toga su odgovorne za preduzimanje mera za sprečavanje njihovog učešća u trgovini ljudima. Države i nevladine organizacije su dužne da provere sve navode o involviranosti njihovih državljana ili zaposlenih u delatnosti trgovine ljudima, i da primene odgovarajuće sankcije prema personalu koji je upleten.

Na kraju, u jedanaestoj smernici izneti su zaključci o neophodnosti saradnje i koordinacije između država i regiona. Trgovina ljudima nije samo nacionalno pitanje, već regionalni i globalni problem. Stoga: „...međunarodna, multilateral i bilateralna saradnja može da odigra važnu ulogu u borbi protiv trgovine ljudima“.²⁷

Zaključak

Trgovina ljudima je globalni fenomen. Prisutna je na svakom kontinentu, svakom regionu sveta, državama u političkoj i ekonomskoj tranziciji, ekonomski razvijenim državama uz konstantan rast i sve veće reperkusije po najveće društvene vrednosti.

Podaci koji se povezuju sa tim fenomenom su zabrinjavajući. Dok se istraživanja i procene mimoilaze, godišnje se globalno trguje sa između dva i četiri miliona ljudskih bića. Procene se razlikuju stoga, što je teško spoznati prave razmere ovog fenomena iz razloga njegove mobilnosti, inventivnosti, intenzivnog kretanja preko međunarodnih granica, kako osoba, tako i roba.²⁸

²⁶ Smernice o ljudskim pravima i trgovini ljudima, Visoki komesarijat za ljudska prava UN, 2002. godina

²⁷ Smernice o ljudskim pravima i trgovini ljudima, Visoki komesarijat za ljudska prava UN, 2002. godina

²⁸ Bjelajac, Željko: „Trgovina ljudima – uzroci i posledice“, Beograd, 2005, str. 214

Trgovina ljudima kao veoma zabrinjavajuća društvena pojava apsolutno negativno utiče na čitav korpus ljudskih prava, i čak dolazi do negacije elementarnih prava čoveka. Stoga je ova društvena pojava označena kao najekstremniji oblik povrede ljudskih prava.

Poslednjih godina je od strane mnogih država došlo do „identifikacije opasnosti“ koje ovaj fenomen nosi i ostavlja za sobom. Većina zemalja je u sklopu svog zakonodavstva definisala trgovinu ljudima kao posebno krivično delo i usvojila procedure i strategije u cilju suzbijanja istog.

Nije izostala ni reakcija na međunarodnom nivou. Naime, usvojeni su i primenjuju se veoma značajni međunarodni akti. Njihova uloga je veoma bitna i u sferi koordinacije u primeni i usklađivanju nacionalnih zakonodavnih rešenja u ovoj oblasti.

Isto tako, intenziviranje međunarodne saradnje u cilju suzbijanja trgovine ljudima jeste imperativ, jer neophodno je dobro organizovano i spremno suprotstavljanje jednom od najtežih pojava oblika organizovanog kriminala, jer „... Trgovina ljudima predstavlja upečatljiv primer globalizacije 21. veka...“²⁹

Assist. Jelena Matijašević³⁰ i Assist. Prof. Zoran Pavlović, Ph.D.³¹

Trafficking – the influence and consequences on human rights

A b s t r a c t

Trafficking is one of the greatest international problems. This phenomenon has reached alarming proportions recently. The public was paid attention to it by its quick spreading and adapting itself in different areas in both economically well-developed countries and less developed regions. By defining this social phenomenon in the UN Protocol, which is the most significant international act in this field till now, there is given a good basis for the determination of this phenomenon in national legislatures, which was done in Republic of Serbia in 2003 through the adoption of changes and amendments of the Criminal law act of Republic of Serbia. Trafficking represents a strong violation of human rights so it should also be recognized as the most extreme form of the violation of human rights because even elementary human rights are violated too. The aspect of human rights is getting more and more important in national ranges as well as in international acts. Countries must strengthen their institutions and create adequate legal acts because, in this way, it is possible to react to the activities of this global phenomenon

²⁹ Bjelajac, Željko: „Trgovina ljudima – uzroci i posledice“, Beograd, 2005, str. 214

³⁰ Assistant on the Law Faculty, Business Academy, Novi Sad

³¹ Assistant Professor on the Law Faculty, Business Academy, Novi Sad

successfully. At the same time, intensifying of international cooperation in order to repulse trafficking is an imperative for it is necessary to be well-organized and ready to fight against one of the heaviest forms of the organized crime.

Key words: trafficking, human rights, international and national acts, international organizations

Literatura

1. ASTRA: „Trgovina ženama“, Priručnik za novinare, Beograd, 2003
2. Bjelajac, Ž.: „Pravo na rad“, Komino trade, Beograd, 2003
3. Bjelajac, Željko: „Trgovina ljudima – uzroci i posledice“, Beograd, 2005
4. Bjelajac, Željko: „Moderno ropstvo“, Beograd, 2008
5. Buzačić, M.: „Ljudske slobode i prava – koncept, ostvarivanja i zaštita“, Zbornik referata, Banja Luka, 1997
6. Global Alliance Against Traffic in Women (GAATW) – Human Rights Standards for the Treatment of trafficked Persons, January, 1999
[http://www.hrlawgroup.org/initiatives/trafficking persons/](http://www.hrlawgroup.org/initiatives/trafficking%20persons/)
<http://www.wagner.inet.co.th/org/gaatw/index/html>
7. International Organization for Migration, Migrant Trafficking and Human Smuggling in Europe. IOM: Geneva, 2000
8. Kristian, I.: „Sloboda i prava čoveka“, Beograd, 1972
9. Konvencija Ujedinjenih nacija o pravima deteta, Međunarodni ugovor br. 15, 1999
10. Preporuke principa o ljudskim pravima i trgovini ljudima, Visoki komesarijat za ljudska prava UN, 2002. godina
11. Preporuka 1325 o trgovini ženama i prisilnoj prostituciji u državama članicama Saveta Evrope, 1997. godina
12. Smernice o ljudskim pravima i trgovini ljudima, Visoki komesarijat za ljudska prava UN, 2002. godina
13. The United Nations Convention against Transnational Organized Crime
14. Ćopić, S., Nikolić-Ristanović, V.: „Krivično delo trgovine ljudskim bićima – međunarodni dokumenti, savremena zakonska rešenja i Krivični zakon SR Jugoslavije“, Temida, br. 1, 2002
<http://www.antislavry.org/>
15. UNICEF: Trafficking in Human Beings in Southeastern Europe. Current Situation and Responses to Trafficking in Human Beings, 2002
16. UN Declaration of Basic Principles of Justice for Victims of Crime and Abuse of Power, 40/34, 29.11.1985.
17. United Nations Protocol of Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons, especially Women and Children

18. Human Traffic, Human Rights: Redefining victim protection, Anti-Slavery, 2002
19. <http://www.atc.org.yu>
20. http://www.pu-ka.mup.hr/trgovanje_ljudima.html
21. <http://www.voanews.com/croatian/archive/2005-11/2005-11-03-voal.cfm?moddate=20...>